

Demokratierna efter andra världskriget

Då Franklin D. Roosevelt höll sitt "karantäntal" år 1937 med förslag om ett slags isolering av diktaturerna blev han så starkt kritiserad att en reträtt från denna position i ett senare tal ansågs nödvändig. Över huvud vågade Roosevelt inte före Pearl Harbor tala om amerikanskt inträde i kriget; vid 1940 års presidentval tävlade de båda kandidaterna i uttryck för neutrala avsikter. Isolationismen i USA var före och länge under det andra världskriget — liksom före och länge under det första — dominerande; valen och opinionsundersökningarna visade en överväldigande majoritet för den linjen. Nu är läget helt omkastat. USA står i spetsen för hela systemet av demokratiska försvarsallianser; Gallupsiffrorna ger 75—90 procent för den nuvarande politiken, och bland ungdomen är anslutningen till denna ännu mera överväldigande; den halvhjärtade neoisolationism som företräts av män som Herbert Hoover och Robert Taft har inte någon förespråkare av betydelse i dagens Amerika.

Det finns skäl att räkna på att denna hållning står fast; i det hela har den år för år blivit mera bestämd efter andra världskrigets slut. Den betingas till en del av vilja att stödja demokratierna runt om i världen på grund av samhörigheten, men framför allt av uppfattningen att Amerika självt kommer i farozonen om dessa demokratier besegras. Av vikt är att ingen nationalitetsgrupp känner sig höra ihop med USA:s motståndare; tvärtom är för första gången i landets historia alla dessa grupper eniga i sin avsky för kommunismen, och några av dem — vilkas hemland nyligen erövrats av ryssarna — hör helt naturligt till anhängarna av den dunkla, av statsmakterna vid 1952 års val proklamerade men sedan successivt övergivna tanken på en "befrielsens politik".

Snarare är det andra medlemmar i demokratiernas allians vilkas solidaritet syntts tvivelaktig. Det är under skyddet av USA:s atomvapen som de demokratiska staternas försvaret kunnat reorganiseras och integreras, Amerikas makt har gjort det till ledare i kampen mot kommunismen, vid några tillfällen har en stark amerikansk opinion velat föra en hårdare politik än de europeiska allierade, man har i andra länder fruktat ett preventivkrig som resultat av folkstämningarna och de väldiga rustningarnas tryck till handling — allt detta har uppmattat avund, irritation och misstro och vid några tillfällen framstått som en fara för allianssystemet. För närvarande synes den friktion som aldrig kan undgås vara relativt obetydlig. Insikten om att endast USA kan bjuda ett effektivt motstånd mot angripare har blivit allmännare självfallen. Den amerikanska politiken har särskilt under den senaste tiden anpassats efter allianskamraternas önsksningar. Man har fått klart

ior sig att Amerikas rustningar utan svårighet kan bäras och att ett krig på grund av ett övermått av krigsberedskap är otroligt. Tanken på ett preventivkrig är främmande för USA:s statsmän och även för dess folk; vid en opinionsundersökning för ett par månader sedan förklarade sig 76 procent av de tillfrågade ogilla tanken att USA skulle börja krig "medan vi ännu har övertaget i fråga om atom- och vätebomber", och endast 13 procent — företrädesvis bland de minst bildade — uttalade sig i motsatt riktning.

De europeiska staternas hållning till Parisfördragen, särskilt till Tysklands upprustning och inlemmande i allianspolitiken, är tecken på det demokratiska säkerhetssystemets hållfasthet. I England har fördragen godtagits, inte blott av de konservativa, utan också av en stor majoritet av labour; vid en jämförelse med förkrigsåren kan sägas att extremisten Bevan nu är mera positiv till försvaret och allianspolitiken än hela labourpartiet tidigare var. I Tyskland lär blott socialdemokratien av de större partierna gå klart emot fördragen, och socialdemokratiens negativism är inte betingad vare sig av sympati med eller förtroende för kommunismen eller av bristande vilja att försvara landet. I Italien är fördragets antagande tryggt, i Frankrike kommer med all säkerhet den heterogena oppositionen — med kommunister och folkrepublikaner i spetsen — att stanna vid en minoritet i den avgörande omröstningen. Varken i Frankrike eller Italien tycks den starka kommunismen — i huvudsak mera ett uttryck för radikalism än för lojalitet mot den ryska regimen — kunna tänkas bli ett hinder för den nya organisationens genomförande; i båda dessa länder har upprust-

ningen ägt rum utan att kommunismen genom utomparlamentariska aktioner sökt ingripa. Inom Atlantpaktens mindre stater är anslutningen till Parisfördragen tryggad — vilket visar den starka opinionen för demokratiernas försvarsgemenskap.

Ställes frågan om demokratiernas politik varit mera ägnad att bevara freden — genom ett starkt försvar för friheten — än före det andra världskriget, kan svaret alltså inte gärna bli annat än ja. Mot den engelsk-franska alliansen år 1939 står nu en rad världen omspännande allianser; splittringen har vikit för en relativt stor enighet; man kan diskutera om faran är större eller mindre än på 1930-talet, men ostridigt är att denna gång oändligt mycket mer gjorts för att möta den.

Hur situationen omvandlats framgår också av inställningen till den ryska avspänningspolitiken eller rättare till det ryska talet om avspänning. På Hitlers tid var man benägen att tro på de försäkringar om fred och god vilja som regelbundet följde på diktatorns aggressioner; en god kompromiss ansågs vara vunnin om den hotandes fordringar prutats ned med en bråkdel. Nu är man inte lika lättrogen, lika mjuk. Några vill principiellt avvisa de ständiga ryska konferensförslagen, då deras förhållnings- och propagandaslyfte är uppenbart, andra anser att ideliga konferenser kan vara bra för att visa "att vi alltid är redo att förhandla med ryssarna och att ryssarna fortfarande är omöjliga att förhandla med"; men enighet råder om att talet om fred och avspänning inte ger trygghet, att eftergifter blott eggjar erövringen och att konkreta och betydande förändringar i den ryska politiken är nödvändiga för att någon tillit åter skall uppstå. En sådan förändring vore i första rummet samtycke till ett fritt och enat Tyskland; om detta otroliga skulle ske, kunde en verklig nyorientering av rysk politik antas ha inträtt. Eljest fortsätter den politik av rustning och spänning vars vackrare och modernare namn "koexistens" eller "modus vivendi" inte kan påverka den hårda realiteten.